

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3223/2024. (VI. 25.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 409. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Budapest Környéki Törvényszék tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) a 2024. január 19-én meghozott 17.B.82/2023/10-I. számú végzésével az előtte folyamatban lévő büntetőeljárást felfüggesztette, s egyben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 409. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének a megállapítása és megsemmisítése érdekében.
- [2] Az indítványozó a jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, a T) cikk (3) bekezdése, az I. cikk (3) bekezdése, a II. cikke, a IV. cikk (2) bekezdése, a XV. cikk (1) bekezdése, a XXIV. cikk (1) bekezdése és a XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján tartotta megállapíthatónak.
- [3] 1.1. Az indítványban foglaltak szerint a folyamatban lévő büntetőeljárásban az ügyészség az I. rendű, a II. rendű és a III. rendű vádlottal – mint társtettesekkel – szemben jelentős mennyiségű kábítószerre elkövetett kábítószerkereskedelem büntette miatt emelt vádat [Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 176. § (1) bekezdés IV. fordulatába ütköző s a (3) bekezdés szerint minősülő].
- [4] Az ügyészség a vádiratban közölte, hogy az I. rendű és a III. rendű vádlottal a Be. 407. § (1) bekezdése alapján egyezsége kötött, s a vádirathoz az egyezséget tartalmazó jegyzőkönyvet mellékelve indítványozta, hogy a bíróság az e két vádlottal kötött egyezséget a Be. 735. § (1) bekezdése alapján hagyja jóvá. E szerint az I. rendű és a III. rendű vádlott – az előzetes fogvatartásban, illetve ingatlanra korlátozott bűnügyi felügyeletben töltött idő beszámításával – egyaránt 4 év 11 hónapi börtönbüntetést, valamint a közügyektől 5 évi eltiltást vesz tudomásul azzal, hogy a szabadságvesztésből feltételes szabadságra legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsáthatóak.
- [5] Az ügyészség a II. rendű vádlott tekintetében a Be. 422. § (3) bekezdése alapján indítványozta, hogy a bíróság – amennyiben a II. rendű vádlott az előkészítő ülésen a vád tárgyává tett bűncselekményben beismeri a bűnösségét és lemond a tárgyaláshoz való jogáról – vele szemben 8 évi fegyházbüntetést szabjon ki azzal, hogy feltételes szabadságra a büntetés kétharmad részének kitöltését követően bocsátható, s 8 évre tiltsa el a közügyek gyakorlásától, továbbá ítélje őt 400 napi tétel, mindösszesen 1 millió 200 ezer Ft pénzbüntetésre.
- [6] Az előkészítő ülésen az I. rendű és a III. rendű vádlott – az egyezségben foglaltaknak megfelelően – beismerte bűnösségét és lemondott a tárgyaláshoz való jogáról. A bíróság – a törvényi feltételek fennállásának vizsgálatát követően – az egyezséget mindkét vádlott tekintetében külön végzésével jóváhagyta.
- [7] Az előkészítő ülésen a II. rendű vádlott is beismerte a bűnösségét a vád tárgyává tett bűncselekményben és lemondott a tárgyaláshoz való jogáról. A bíróság a II. rendű vádlott bűnösségét beismerő nyilatkozatát szintén külön végzésével elfogadta.
- [8] Az indítványban foglaltak szerint a II. rendű vádlott és védője ezt követően észrevételt tett, miszerint – hasonlóan az I. rendű és a III. rendű vádlotthoz – az ügyészséggel maguk is egyezség megkötését kezdeményezték. Ennek során pedig – mivel a II. rendű vádlott más büntetőügy bizonyításához különböző adatszolgáltatásokkal több alkalommal is jelentős mértékben hozzájárult – az ügyészség arról tájékoztatta a II. rendű vádlottat és védőjét, hogy 4 évi szabadságvesztés kiszabását venné tudomásul. A II. rendű vádlott és védője ezt az egyezségi ajánlatot nem fogadta el, az ügyészség részéről pedig további ajánlat nem érkezett, hanem az ügyészség vádat

emelt. A II. rendű vádlott és védője akkor szembesült a 4 évi helyett 8 évi szabadságvesztésben megjelölt ún. „mértékes indítvánnyal”.

- [9] Az indítványban foglaltak szerint az előkészítő ülésen az ügyészség megerősítette, miszerint folytattak egyezség megkötésére irányuló eljárást, mely során 4 évi szabadságvesztés kiszabása iránti ajánlatot tettek. Az ügyészség hangsúlyozta, hogy az ajánlatot a védelem nem fogadta el, s figyelmeztették a II. rendű vádlottat és védőjét arra, hogy az egyezségi ajánlat visszautasításának kockázatát a vádlott és a védője viseli.
- [10] Az indítványozó ezt követően döntött az eljárás felfüggesztéséről és az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezéséről.
- [11] 1.2. Az indítványozó hivatkozott arra, miszerint a Be. 409. § (4) bekezdése kizárja, hogy ha az ügyészség és a terhelt nem köt egyezséget, akkor az ezzel összefüggésben keletkezett ügyiratokat bizonyítékként lehessen felhasználni, s az ügyészség sem tájékoztathatja az egyezség megkötése iránti kezdeményezésről a bíróságot.
- [12] Az indítványozó álláspontja szerint az egyezség megkötésekor a védelem és az ügyészség mellérendelt helyzetben vannak, mégis – a konkrét ügyben – az ügyészség „erőfölénye” látható. A terhelt ugyanis az egyoldalú szolgáltatással (más ügyhöz nyújtott adatszolgáltatásával) teljes mértékben kiszolgáltatja magát a másik szerződő félnek, az ügyészségnek, aki ezt követően saját belátása szerint döntheti el, eleget tesz-e az egyezségi ajánlatnak. Az indítványozó – álláspontja alátámasztására – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:579. § (1) bekezdésére, valamint a 6:580. §-ára hivatkozott.
- [13] Az indítvány szerint így állhat elő olyan helyzet, hogy a II. rendű vádlott jelentős, s ügyészség által is elismert együttműködése után tett ügyészségi ajánlatot az ügyészség vádemeléskor „megduplázza”, büntetve ezáltal a II. rendű vádlottat, aki nem volt hajlandó egy, már teljesen kiszolgáltatott helyzetben elfogadni az ügyészség egyezségi ajánlatát. Az indítvány szerint az előre teljesítő terhelt ugyanis teljes mértékben kiszolgáltatottá válik az ügyészségnek, akinek így még az sem lesz érdeke, hogy egyezségi ajánlatot tegyen, „miután egyezség megkötése nélkül is elérte azt, amit egy tisztességes eljárásban csupán egyezség árán lett volna képes”.
- [14] Az indítványozó szerint a Be. 409. § (4) bekezdése megsemmisítése esetén a bíróság továbbra sem lépne fel félként az egyezségkötési eljárásban, csupán megismerhetné a sikertelenül zárult egyezségkötésre irányuló eljárás során tett előzetes és egyoldalú teljesítést; és azt a büntetéskiszabáskor – az ügyészség helyett – értékelhetné, megtéríthetné a terhelt által előzetesen nyújtott szolgáltatás ellenértékét. S ezzel az ügyészség is felfedhetné álláspontját, hogy a terhelt magatartását miért nem tartja a büntetés kiszabása során értékelhetőnek.
- [15] Az indítvány szerint a Be. 409. § (4) bekezdése azért sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében meghatározott jogállamiság elvét, mert az egyezség jogintézménye nem kiszámítható a terhelt számára. Ha a terhelt az egyezség megkötése előtt már együttműködik az ügyészséggel, nem számíthat arra alappal, hogy az ügyészség olyan ajánlattal fogja ezt elismerni, amely arányban áll a már teljesített együttműködéssel.
- [16] Az indítványozó álláspontja szerint a jogszabályi rendelkezés az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tisztességes eljáráshoz való jogot is sérti. A terheltnek ugyanis az eljárás minden szakaszában joga van a fegyverek egyenlősége elvének érvényre jutásához. Ha azonban a terhelt előre teljesít, kiszolgáltatottá, „fegyvertelenné” válik, kizárólag az ügyészség döntésétől függ, hogy elismeri-e a terhelt teljesítését, s milyen ajánlatot tesz. Az ügyészség ezért a terhelt együttműködése után már nem érdekelt az egyezségkötésben, hiszen „már előre megkapta, amit akart”, a terhelt teljesítésének értékelése a büntetőeljárás során ellehetetlenül.

II.

- [17] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„T) cikk (3) Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.”

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„IV. cikk (2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[18] 2. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„409. § (4) Ha az ügyészség és a terhelt nem kötött egyezséget, a kezdeményezés, valamint az ezzel összefüggésben keletkezett ügyiratok bizonyítékként, illetve bizonyítási eszközként nem használhatók fel, azok nem képezik az eljárás ügyiratainak részét. Ebben az esetben az ügyészség az egyezség megkötésére irányuló kezdeményezésről sem tájékoztathatja a bíróságot.”

III.

- [19] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésében, az Abtv. 25. §-ában, 51. §-ában, 52. § (1) bekezdésében, 52. § (1b) bekezdés a)-f) pontjában, valamint az 52. § (4)–(6) bekezdésében foglalt formai és tartalmi követelményeknek.
- [20] 2. Az indítványozó az Abtv. 25. § (1) bekezdésére alapította a kérelmét, amely a Be. 409. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányult. Az Alkotmánybíróság ezért vizsgálta, hogy az indítvány a határozott kérelem feltételeinek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)-f) pont] megfelel-e.
- [21] Az indítvány a határozott kérelem feltételeinek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában megfelel.
- [22] Az indítványozó megjelölte azt a törvényi rendelkezést [Abtv. 25. § (1) bekezdés], amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont], és előadta az eljárás megindításának indokait [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálendő jogszabályi rendelkezéseket [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezését [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány indokolja, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miatt ellentétes az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezésével [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont], továbbá kifejezett kérelmet tartalmaz az Alkotmánybíróság döntésének tartalmára [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [23] Az indítványnak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, a T) cikk (3) bekezdése, az I. cikk (3) bekezdése, a II. cikke, a IV. cikk (2) bekezdése, a XV. cikk (1) bekezdése és a XXIV. cikk (1) sérelmét állító része a következők szerint nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában, valamint a 25. §-ban meghatározott feltételeknek.
- [24] Az indítványnak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére hivatkozó része nem tartalmaz alkotmányjogilag értékelhető indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés alkalmazása az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését miért és milyen összefüggésben sértené.
- [25] Az indítvány az Alaptörvény T) cikk (3) bekezdése, az I. cikk (3) bekezdése, a II. cikke, a IV. cikk (2) bekezdése, a XV. cikk (1) bekezdése, a XXIV. cikk (1) bekezdése IV. cikk (1) és (2) bekezdése, a XIII. cikk (1) és (2) bekezdése, a XV. cikk (1) bekezdése és a XXIV. cikk (1) bekezdése sérelmét állító részében kizárólag az Alaptörvény rendelkezéseit sorolja fel, azonban semmilyen indokolást nem tartalmaz, így az indítvány ebben a részében sem jelöli meg, hogy az Alaptörvény hivatkozott rendelkezései pontosan miért és milyen összefüggésben sérülnek a támadott jogszabályi rendelkezés alkalmazása esetén.

- [26] Következésképpen az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján az indítványt ebben a részében érdemben nem vizsgálhatta {3548/2021. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [44]; 3149/2016. (VII. 22.) AB végzés, Indokolás [27]}.
- [27] 3. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két – egymással összefüggő – feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, és a kezdeményezésnek ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály vizsgálatára kell irányulnia {3112/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [3]; 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [22]}.
- [28] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ugyanis a bírói kezdeményezés mint normakontroll egyedi vagy konkrét jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy az adott ügyben valóban szükséges alkalmaznia a támadott jogi normát. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege.
- [29] Jelen ügyben a Be. 409. § (4) bekezdése – az indítványban foglaltak alapján – a következők alapján felel meg annak a követelménynek, miszerint kizárólag az ügyben alkalmazandó jogszabály képezheti alkotmánybírósági vizsgálat tárgyát. A folyamatban lévő büntetőeljárásban a terhelt és az ügyészség nem kötött egyezséget, így az ezzel összefüggésben keletkezett ügyiratok – minthogy azok nem képezhetik az ügyiratok részét – a bírósági szakaszban nem használhatóak fel bizonyítékként. A bírói kezdeményezés valójában az iratok bizonyítékként való felhasználhatóságának törvényi tilalmát sérelmezi.
- [30] 4. Az indítványozó szerint a Be. 409. § (4) bekezdése azért sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, mert nem teszi értékelhetővé a bíróság számára a terhelt által a nyomozási szakasz során nyújtott jelentős együttműködést, mivel ha nem jön létre egyezés az ügyészség és a védelem között, az ezzel kapcsolatos iratok nem használhatók fel bizonyítási eszközként. Ezért a terhelt együttműködése az eljárásban értékelés nélkül marad, azt a terhelt javára a bíróság nem értékelheti a büntetés kiszabása során, mely sérti a terhelt tisztességes eljáráshoz való jogát.
- [31] Ekként az Alkotmánybíróság a Be. 409. § (4) bekezdésének alkotmányossági vizsgálatát az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában folytathatta le.

IV.

- [32] Az indítvány nem megalapozott.
- [33] 1. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése processzuális alapjogot tartalmaz, amely elsősorban a bírósági eljárással szemben támasztott eljárási garanciák rendszerét jelenti {lásd pl. 3154/2021. (IV. 22.) AB végzés, Indokolás [10]; 5/2020. (I. 29.) AB végzés, Indokolás [47]}.
- [34] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján a döntéseiben esetről esetre határozta meg a tisztességes bírósági eljárás konkrét ismérveit. Így nevesíteni lehet azokat a követelményeket, részjogosítványokat, amelyek ezen alapjog alkotmányos tartalmát jelentik {ld. bővebben 3294/2021. (VII. 22.) AB határozat, Indokolás [55]; 3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [19]; 3257/2020. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [33]}.
- [35] Az Alkotmánybíróság korábban már érdemben foglalkozott a büntetőeljárás törvény egyes új jogintézményeivel, így vizsgálta például a terhelt előkészítő ülésen tett bűnösséget beismerő nyilatkozatát több vádlottas ügyekben.
- [36] Ennek során az Alkotmánybíróság – jelen ügyre is irányadóan – megállapította, hogy „[a] terhelt előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozatát és annak bíróság általi elfogadását meghatározó jogszabályi rendelkezések egyik legfőbb sajátossága, hogy az előkészítő ülésen – annak speciális céljára figyelemmel – a bűnösség beismerése körében a büntetőjogi felelősséget nem érintő, korlátozott terjedelmű bizonyításra van lehetőség. A bizonyítás célja az eljárás ezen szakaszában mindössze az, hogy a bíróság a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásáról vagy a beismerő nyilatkozat elfogadásának megtagadásáról megalapozott döntést tudjon hozni. Ennek során a bíróság elsősorban a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásának a Be. 504. § (2) bekezdésében meghatározott feltételeit vizsgálja. A bíróságnak ugyan meg kell kísérelnie, hogy feltárja a vádlott beismerése és saját korábbi vallomása vagy akár az ügyiratok közötti ellentmondást is, azonban az előkészítő ülés nem szolgálhat az ellentétes bizonyítékok ütköztetésére. Az előkészítő ülésen a bíróság mindössze a beismerés törvényi feltételeinek a meglétét ellenőrzi. Amennyiben a bíróságnak a vádlott beismerésének hitelességével kapcsolatban kételye támad, azt kell megállapítania, hogy a beismerés elfogadásának a feltételei hiányoznak. [...]

Hangsúlyozza továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a büntetőjogi felelősséget a bíróságnak minden esetben adott terhelt vonatkozásában, önállóan kell vizsgálnia. Ezen önálló vizsgálat eredményeként a büntetőjogi felelősség megállapítása is a terhelt személyéhez kötődik. Így, ha az eljárás több terhelt ellen folyik, az egyik terhelt büntetőjogi felelősségének – akár a terhelt bűnösséget beismerő nyilatkozatán alapuló – megállapítása nem mentesíti a bíróságot az egyéb terhelt(ek) büntetőjogi felelősségét érintő teljes körű bizonyítás és mérlegelés kötelezettsége, a büntetőjogi felelősség személyhez kötődő elbírálása alól.

Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján rámutat, hogy az előkészítő ülésen nem a bíróság által lefolytatott teljes körű bizonyítás vezet a beismerő terhelt büntetőjogi felelősségének a megállapításához. A bíróság a beismerő nyilatkozat elfogadásával mindössze arról foglal állást, hogy bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásának a feltételei fennállnak. Abban az esetben pedig, ha a beismerő nyilatkozat hitelességéhez nem fér kétség, a bíróság a vádlott bűnösségét ezen beismerésre, a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadására és az eljárás ügyirataira alapítja.” {26/2021. (VIII. 11.) AB határozat, Indokolás [81]-[84]}

- [37] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében kifejezetten (*expressis verbis*) nem szereplő, de abból levezethető az a követelmény is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége, amely ekként a tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványként értelmezhető {vö.: 21/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [57]}. A fegyverek egyenlősége a tisztességes eljárás egyik meghatározó eleme, amely alapvetően a büntetőeljárásban biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. A fegyverek egyenlősége elvének megfelelő érvényesülésével kapcsolatban az Alkotmánybíróság korábban több ügyben azt is leszögezte, hogy annak elengedhetetlen feltétele, hogy a szembenálló felek jelen legyenek az eljárási cselekményeknél, valamint a vád, illetve a védelem és terhelt ugyanolyan teljességben és mélységben ismerhesse meg az ügyben releváns adatokat {vö.: 3245/2018. (VII. 11.) AB határozat, Indokolás [21], 3064/2019. (III. 29.) AB határozat, Indokolás [16]}.
- [38] Az Alkotmánybíróság más ügyben arra mutatott rá, hogy a fegyverek egyenlősége elvének a „lényege az ügy szempontjából jelentős nyilatkozatokhoz és bizonyítékokhoz való hozzáférés mindkét fél számára, valamint lehetőség arra, hogy észrevételeit előadhassa a bíróság előtt” {3100/2015. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [115]}.
- [39] 2. Ehhez képest nyilvánvaló, hogy a fegyverek egyenlőségének elve az „ügyfélegyenlőségen” alapuló kontradiktórius eljáráshoz – azaz a tárgyalási és nem pedig a nyomozási szakaszhoz – kapcsolódó, uraló követelmény, miszerint a vád és a védelem a bizonyítékokhoz és az ügyiratokhoz azonos eséllyel hozzáférhessen. A büntetőeljárás két egymásra épülő alapszakasza, a nyomozás és a bírósági szakasz rendeltetése, funkciója – értelemszerűen – eltérő. A nyomozási szakasz – rendeltetésére tekintettel – nem a kontradikcióra épül (vö.: jelenlétre vonatkozó szabályozás), annak során más rendelkezések biztosítják a terhelt tisztességes eljáráshoz való jogát (pl.: ártatlanság vélelme, a gyanúsított jogosítványai, így a nyomozás ügyiratainak megismerése).
- [40] Ehhez képest szabályozza egyébként a Be. a terhelti jogosítványokat is. A Be. 39. §-ában felsorolt jogok a terheltet általában az egész eljárás alatt megilletik. Ugyanakkor egyes jogoknál a jogosultság terjedelme eljárási szakaszonként más és más. A két alapszakasz – a nyomozás és a bírósági szakasz – eltérő rendeltetésén alapuló egymáshoz való viszonyából következik, hogy a nyomozás szisztémája nem a kontradikcióra épül. Egyfelől a bírósági szakaszban mindent lehet, amit törvény nem tilt. Másfelől a nyomozási szakaszban csak azt lehet, amit a törvény kifejezetten megenged.
- [41] Vagyis a törvény adta kompetencia nem az eljárásjogi cselekvés szabadságának korlátját állítja fel, hanem magának az eljárásjogi cselekvés meghatározására terjed ki, ami nyilvánvalóan szűkebbre vont cselekvési lehetőség biztosítását jelenti: nem tilt, hanem pontosan megmondja, mit lehet tenni, hol lehet jelen lenni stb. A két-féle szabályozási séma a két eljárási szakasz eltérő rendeltetéséhez (eltérő funkciójához, eltérő eljárási céljához) fűződő érdekből fakad.
- [42] Következésképp az egyezségkötési eljárás nem a fegyverek egyenlőségének a kontradiktórius eljárásból következő elvén alapuló jogintézmény, hanem a terhelt beismerésén alapuló eljárás egyik formája.
- [43] 3. Előrebocsátja az Alkotmánybíróság, hogy „nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönteni. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. [...] Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira.” {1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 573, 574; lásd még: 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [33]; 10/2018. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [42]}.

- [44] „A bűnösség beismeréséhez fűződő joghatások meghatározása, a bíróság eljárására a bűnösség beismerése esetén irányadó szabályok kidolgozása az állami büntetőpolitika körébe eső, a jogalkotó döntési kompetenciájába tartozó kérdés. Alkotmányjogilag az nem kérdőjelezhető meg, hogy ezen megoldások alkalmasak-e a kitűzött büntetőpolitikai célok elérésére.” {26/2021. (VIII. 11.) AB határozat, Indokolás [55]}
- [45] Ehhez képest az Alkotmánybíróság – a tartalmi ismeret bemutatásán, illetve alapulvételén túlmenően – ez alkalommal sem tekinti feladatának a szabályozás helyessége, célszerűsége vagy hatékonysága értékelését.
- [46] A hatályos büntetőeljárás törvény az egyszerűsítés és gyorsítás okán, illetve szándékával vezette be az egyezségkötési eljárást. Vagyis amennyiben a védelem egyezséget köt az ügyészszeggel, az eljárás gyorsabb, a bűncselekmény elkövetési idejéhez közelebbi, s – kölcsönösen – költséghatékonyabb lezárását teheti lehetővé.
- [47] Egyezségkötésre a nyomozási szakasz során a vizsgálati szakaszban van lehetőség, azt az ügyészszég, valamint terhelt és a védő is kezdeményezheti [Be. 407. § (2) bekezdés].
- [48] Feltétele, hogy a terhelt beismerje a bűncselekmény elkövetését, s elfogadja, hogy az ügyészszég által megállapított tényállás és minősítés az egyezségi kísérlet során nem képezheti vita tárgyát [Be. 408. § (1) bekezdés].
- [49] Ehhez képest azonban a jogkövetkezményről (s ehhez kapcsolódó egyéb kérdésekről, vö. Be. 411. §) a védelem és az ügyészszég egyeztetést folytathat, s a büntetés kiszabásakor a Btk. 82. § (2) bekezdése – ha a terhelt jelentős együtműködése áll fenn, a 82. § (2) bekezdés soron következő pontja – szerinti enyhébb büntetési tétel alsó határát kell alapul venni [Btk. 83. § (1)-(2) bekezdés].
- [50] Az ügyészszég a megkötött egyezség alapján emel vádat (Be. 424. §), garanciális szabály, ha bármelyik fél eltér a megkötött egyezség tartalmától, az egyezség a másik felet ettől kezdődően nem köti, a bíróság az egyezséget nem hagyhatja jóvá [Be. 734. § (1) bekezdés a) pont].
- [51] Ha azonban – mint jelen ügyben – az egyezségi kísérletet követően nem jön létre egyezség a védelem és az ügyészszég között, az ügyészszég erről a tényről nem tájékoztathatja a tárgyaló bíróságot, s az ennek kapcsán keletkezett ügyiratok sem használhatóak fel az eljárásban bizonyítékként.
- [52] Következésképp az ügyészszég – amint a nyomozási szak vizsgálati szakaszában – az egyezségkötési eljárás során is az ügy ura. Az pedig, hogy milyen ajánlattal él a terhelt együtműködése előzetes ismeretében, a mérlegelési (diszkrecionális) jogkörébe tartozó.
- [53] Ekként mérlegelheti, hogy a terhelt által tanúsított együtműködés olyan mértékű-e, hogy azt enyhébb jogkövetkezményre vonatkozó ügyészi ajánlattal értékelje, avagy sem. Amint az nem vitatottan jelen ügyben is értékelésre került – s egyébként az egyezséget megkötő másik két vádlotthoz hasonló mértékben – a II. rendű vádlott esetében.
- [54] Az pedig, hogy a védelem az ügyészi ajánlatot visszautasítja, nyilvánvalóan a védelemre telepíti e visszautasítás – egyezség nélküli, tehát kedvezőbb, s kiszámítható jogkövetkezmény nélküli vádemelés – kockázatát (amire figyelmeztetés, kioktatás pedig nem vitatottan megtörtént).
- [55] A bíróság az egyezségkötési folyamatnak nem része, az ügyésznek a terhelti együtműködés értékelésére vonatkozó jogkörét – értelemszerűen, s rendeltetéséből adódóan – nem veheti át.
- [56] 4. A sérelmezett jogszabályi rendelkezés pedig – ellentétben az indítvány szerinti felfogással, illetve állásponttal – két okból is valójában a terhelt tisztességes eljáráshoz való jogának biztosítója.
- [57] Részint meggátolja, hogy az ügyészszég az egyezségkötési kísérlet felfedésével – esetlegesen azzal, hogy a terhelnél felmerült okból maradt el az egyezség megkötése – a bíróságot későbbi döntésében befolyásolhassa. A rendelkezés ugyanis „(...) megerősíti azt a garanciális szabályt, miszerint a meghiúsult egyezségkötési folyamat során tett terhelti vallomás a bizonyítás céljára nem használható fel. A Javaslat ezeket az ügyiratrészeket kiveszi az ügyirat fogalma alól annak érdekében, hogy ezek sem a bíróságot, sem más jogalkalmazót ne befolyásolhassanak.” (a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény végső előterjesztői indokolása)
- [58] Részint biztosítja a terheltnek a védekezés szabadságához fűződő jogát, így azt, miszerint szabadon dönthet, hogy tagadást követően beismeri a bűncselekmény elkövetését vagy ellenkezőleg, beismerés helyett a továbbiakban érdemi védekezést kíván előterjeszteni.
- [59] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a Be. számos további, a sérelmezett rendelkezés tartalmához hasonló szabállyal ugyanezt a követelményt jeleníti meg [vö. közvetítői eljárás, Be. 414. § (3) bekezdés, ügyészi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése, Be. 406. § (2) bekezdés; illetve amint a korábbi büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 221/A. § (5) bekezdés].
- [60] Az Alkotmánybíróság megjegyzi továbbá, hogy az pedig, hogy az ügyészszég mint az állami büntető igény érvényesítője milyen módon értékeli a terhelt együtműködését és milyen büntetőjogi jogkövetkezményre tesz indítványt; nyilvánvalóan s természetszerűen nem az eljáró bíró hatáskörébe tartozó kérdés.

- [61] A törvényalkotói szándék alapján az eljárás egyezség alapján akkor tölti be szerepét, ha „a tisztességes eljárás követelményeinek is megfelelő konszenzuális eljárás az állam oldalán idő- és költségmegtakarítást, a terhelt oldalán enyhébb szankcionálást, a sértett oldalán biztos jóvátételt, míg a társadalom szempontjából azt eredményezi, hogy a bűncselekmény elkövetőjét biztosan felelősségre vonják” (2017. évi XC. törvény miniszteri indokolása).
- [62] E követelményrendszernek való megfelelés vizsgálata – mely megfelelés az egyezség megkötésében nyilvánul meg – nem a bíróság, hanem az ügyészség feladata.
- [63] 5. Az Alkotmánybíróság az előkészítő ülés kapcsán már korábban is kifejtette, hogy a bírósági szakaszban „[a]z ügy urává előlépett bíró feladata az önálló és más eljárási funkcióktól elkülönült ítélkezés. Ezt a feladatát a bíró a vádemeléstől kezdődően az elsőfokú határozat meghozataláig köteles a Be. előírásainak megfelelően teljesíteni. A büntetőeljárás ezen ún. bírósági szakasza magában foglalja az előkészítő ülést is, az előkészítő ülés a büntetőeljárás bírósági szakaszának szerves része.” {26/2021. (VIII. 11.) AB határozat, Indokolás [68]}
- [64] Az indítványban felvetett kérdés lényegében feszülő alapvető dilemma, hogy a büntetőeljárás gyorsító és egyszerűsítő, a felek közötti egyezsége épülő rendszere mellett továbbra is fennmaradó-e a bíró önálló meggyőződési tevékenysége.
- [65] Ez – értelemszerűen – egyben azt is jelenti, hogy a bizonyítás elvei közül az a tétel, miszerint a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a bizonyítékokat saját meggyőződése szerint mérlegeli, az ezen gyorsító és egyszerűsítő szabályok, eljárás esetében az ügyész esetében, az ügyész e szabályok szerinti tevékenysége esetében a törvényi rendelkezés, illetve mandátum folytán értelmezendő. [vö.: Be. 167. § (4) bekezdés]
- [66] Ugyanakkor változatlan érdek fűződik ahhoz, hogy a bíróság meggyőződésbeli teljes integritása érintetlen maradjon. Azon egyszerű oknál fogva, hogy a bűnösség megállapítása, a büntetőjogi felelősség tárgyában való döntés ilyenkor is egyedül és változatlanul a bíróság, s nem az ügyészség feladata.
- [67] 6. Az indítványban foglaltak kapcsán megemlíti végül az Alkotmánybíróság, hogy kétségtelen a Be. vonatkozó rendelkezései nyomán, hogy a törvény szerinti egyezségkötés, mint eljárási forma a két fél – egyfelől a vádlott, illetve védője, másfelől az ügyész – ideális eljárásjogi beszédhelyzetét hivatott biztosítani. Ehhez képest pedig kétségtelen, hogy az egyezségkötés a két fél döntési szabadságában áll. Az egyezség megkötését a terhelt, a védő és az ügyészség egyaránt kezdeményezheti [Be. 407. § (2) bekezdés]
- [68] Kétségtelen továbbá, hogy a törvény az egyezségkötés mint eljárásjogi párbeszéd esetében kifejezetten nem köti meg, hogy annak hány – párbeszéd szerinti – fordulója lehetséges; viszont az is kétségtelen, hogy a törvény szerint az ügyészségnek sincs törvényi kötelezettsége, hogy változtasson kinyilvánított szándékán, illetve akaratán.
- [69] Ehhez képest pedig az indítvány azon felvetése, miszerint a hatályos jogállapot alapján az ügyészség „erőfölénnyel” visszaélve cselekedett, illetve cselekedhet; valójában olyan feltevés, ami a Be. rendelkezéseinek ismeretében, illetve alapján jogi alapra nem (így az indítvány szerint szándékolt Ptk. szerinti jogi környezetbe sem) helyezhető.
- [70] 7. Következésképp a Be. 409. § (4) bekezdésének alkalmazása nem sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot.
- [71] Ezért az Alkotmánybíróság a Be. 409. § (4) bekezdésének megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést a rendelkező részben foglaltak szerint elutasította.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1594/2024.

